

Rijksoverheid

Addendum bij de Handreiking voor de gebiedsprogramma's NPLG

mei 2024

Addendum bij de Handreiking voor de gebiedsprogramma's NPLG- Gedeeltelijke beoordeling

In februari 2024 is de herziene Handreiking voor de gebiedsprogramma's Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) gepubliceerd. In de introductieparagraaf staat dat de mogelijkheid om gebiedsprogramma's gedeeltelijk te laten beoordelen verder wordt uitgewerkt. De denklijn hiervoor is in april 2024 besproken in het Bestuurlijk Overleg Landelijk gebied. Dit addendum biedt deze uitwerking.

Gebiedsprogramma's hebben tot doel de samenhang van de verschillende opgaven in het landelijk gebied te borgen. Op basis van de eerste versie van de gebiedsprogramma's hebben we geleerd hoe groot de opgave van provincies is om tot samenhangende keuzes te komen, ook gelet op het feit dat aan rijkszijde nog een aantal keuzes ontbreken. Positief beoordeelde gebiedsprogramma's vormen een voorwaarde en de onderlegger voor in te dienen maatregelpakketten. In 2023 is eenmalig van deze volgorde afgeweken. Voor toekomstige aanvragen voor maatregelpakketten zijn positief beoordeelde gebiedsprogramma's een voorwaarde.

De transitie van het landelijk gebied is omvangrijk. De NPLG-aanpak is daarom iteratief en adaptief vormgegeven. Het is belangrijk te starten met de urgente en de goede dingen daar waar het moet en kan, ook al is er geen totaal zicht op het eindbeeld. Het ontwikkelen van gebiedsprogramma's in delen en de keuze voor een gedeeltelijke beoordeling past in die gedachte. Belangrijk daarbij is wel dat de samenhang wordt bewaakt van het gebiedsprogramma als geheel.

1. Gedeeltelijke beoordeling van gebiedsprogramma's

Als een provincie het gebiedsprogramma gedeeltelijk wil laten beoordelen dan is het belangrijk dat dit voorafgaand aan de toetsing door het Rijk kenbaar wordt gemaakt. We voegen daarom een vormvereiste toe aan de Handreiking.

Vormvereiste (vereiste 11) keuze voor het gedeeltelijk laten beoordelen van het gebiedsprogramma: Provincies dienen een gebiedsprogramma in voor het gehele landelijke gebied conform vereiste 3 (reikwijdte, hoofdstuk 2 Vormvereisten). Als provincies slechts een onderdeel van hun programma willen laten beoordelen wordt dit kenbaar gemaakt. Provincies geven dan in hun gebiedsprogramma aan:

- Welke geografische en/of thematische onderdelen zij willen laten beoordelen met het oog op het kunnen indienen van maatregelpakketten. De vereisten die betrekking hebben op thematische of geografische onderdelen van het programma dienen uitgewerkt te zijn conform de vereisten uit de Handreiking.
- Waarom voor deze optie gekozen is en hoe het onderdeel van het gebiedsprogramma zich verhoudt tot het gehele gebiedsprogramma. Er wordt onderbouwd hoe het ter beoordeling ingediende onderdeel:
 - o Invulling geeft aan de vanuit het NPLG gezien meest urgente opgaven.
 - o Aansluit bij de inzichten uit de drie provinciebrede analyses en globale keuzes voor de water- en bodem analyse, de VHR-strategie en het handelingsperspectief landbouw (bedrijven).
 - o bijdraagt, kwantitatief dan wel kwalitatief, aan het in samenhang bereiken van alle NPLG-doelen.
 - o zich verhoudt tot de totale opgave in het landelijk gebied voor natuur, water en klimaat en de daaraan verbonden kosten.

Wanneer gekozen wordt voor het beoordelen van onderdelen van het gebiedsprogramma is het raadzaam contact te hebben over de keuze van onderdelen met het Rijk.

2. Drie provincie-brede analyses en keuzes als basis

Om de samenhang te borgen dienen provincies, naast de vormvereisten (H2 van de Handreiking Gebiedsprogramma's) en de vereisten uit H4 voor inhoudelijke en financiële onderbouwing, drie inhoudelijke vereisten voor de gehele provincie uit te werken (H3.2). Samen vormen deze drie vereisten de basis voor de samenhangende aanpak van het gebiedsprogramma. Ze geven duidelijkheid over de ruimtelijke ontwikkelingen van het water- en bodemsysteem, natuurherstel en landbouw op de lange termijn en over de globale keuzes die de provincie hierin maakt.

- **Analyse feitelijke kenmerken water- en bodemsysteem en klimaatbestendigheid daarvan (inhoudelijke vereiste 1).** De gevraagde analyses en globale keuzes vormen de cruciale onderlegger voor lange-termijn ruimtelijke keuzes op het gebied van natuur, water, klimaat en landbouw.
- **Uitwerking van de analyses en globale keuzes van de VHR-opgave (inhoudelijke vereiste 2).** Hierbij staan de analyses en keuzes om te komen tot 30% verbetering van de Svl (VHR-doel 1) en het stoppen van landelijke negatieve trends (VHR-doel 2) centraal. De uitwerking van de doelen voor kwaliteitsherstel en natuuruitbreiding zijn onderdeel van de strategie voor VHR-doel 1 en VHR-doel 2, maar zijn daarnaast ook op zichzelfstaande doelen.

- **In beeld brengen van kansen, uitdagingen en beperkingen handelingsperspectief landbouw(bedrijven) (inhoudelijke vereiste 9).** Dit is een cruciaal onderdeel voor het vormgeven van de landbouwtransitie en het bieden van perspectief aan landbouwbedrijven.

De uitwerking van de drie vereisten is conform de Handreiking Gebiedsprogramma's. De uitwerking voor de hele provincie richt zich op de analyses en globale keuzes per vereiste. Maatregelen voor vereiste 1 en vereiste 2 hoeven niet voor de hele provincie uitgewerkt te worden.

3. Twee varianten van uitgewerkte onderdelen: geografisch of thematisch?

Hieronder zijn twee varianten nader uitgewerkt: een geografische en een thematische variant.

Geografische uitwerking

In deze variant kiest een provincie ervoor om in de volgende versie van het gebiedsprogramma bepaalde **gebieden** met voorrang uit te werken. Dat kan een deelgebied zijn zoals in het gebiedsprogramma is onderscheiden, maar ook een onderdeel van een deelgebied (bijv. aansluitend bij de schaal waarop een gebiedsproces wordt georganiseerd).

Deze variant sluit aan bij een belangrijk advies uit de ex ante-analyse van het PBL: "In de volgende versies van de PPLG's zou duidelijker onderbouwd kunnen worden welke gebieden als eerste prioriteit krijgen, welke gebieden daarna kunnen volgen en in welke gebieden een meer generiek spoor in de rede ligt"¹. Er kan worden gedacht aan specifieke beekdalen, veenweidegebieden of gebieden rond Natura2000-gebieden dan wel onderdelen daarvan aansluitend op de schaal van gebiedsprocessen.

De selectie van de gebieden wordt onderbouwd aan de hand van de urgentie van de NPLG-opgaven:

- Het tegengaan van verslechtering van de natuur (uitkomsten NDA);
- Verbetering van de kwaliteit van watersystemen voor 2027 (Kaderrichtlijn Water);
- Tussendoel stikstof voor 2025 (40% stikstofgevoelige natuur onder KDW);
- Klimaatdoelen voor landbouw en landgebruik in 2030 (CO₂-emissiereductie en koolstofvastlegging).

De focus ligt dus op de gebieden met de meest urgente opgaven. Ook kan rekening worden gehouden met de fase waarin gebiedsprocessen zich bevinden. Specifiek voor de KRW-verplichtingen geldt dat de uitvoering van de stroomgebiedbeheerplannen conform de bestaande planning worden uitgevoerd. Wanneer een provincie voor deze variant kiest is het raadzaam afstemming te zoeken met zowel het Rijk als waterschap(pen).

Gebieden worden als onderdeel van het gebiedsprogramma in de volle breedte van alle vereisten uit de Handreiking uitgewerkt. In beekdalen kan er dus een accent liggen op de KRW-opgave die in samenhang wordt opgepakt met de overige NPLG-doelen (realisatie bossenstrategie, klimaat, restopgave NNN, Agrarische natuur).

Thematische uitwerking

In deze variant kiest een provincie ervoor om in de volgende versie van het gebiedsprogramma bepaalde **thema's** met voorrang uit te werken. Thema's die voor de hele provincie voldoende breed zijn uitgewerkt in relatie tot de NPLG-opgaven kunnen als zelfstandig onderdeel positief beoordeeld worden. Bij keuze voor thematische uitwerking dient het thema de gehele provincie te beslaan of in ieder geval een groot deel daarvan.

De volgende 2 thema's komen in aanmerking voor een gedeeltelijke beoordeling:

- *GBDA; Groenblauwe-dooradering* kan ondersteunend zijn aan de NPLG-doelen voor natuur, water en klimaat. De effectiviteit is daarbij deels afhankelijk van de uitvoering en de keuze voor type dooradering, timing van realisatie en mate van onderhoud.
- *Bossenstrategie en NNN*; De uitvoering van de Bossenstrategie en NNN kan gelijktijdig bijdragen aan de klimaatopgave en aan natuurherstel. Daarbij is het belangrijk om de fysiek-ecologische effectiviteit te onderbouwen bij de keuzes voor locatie, type en kwaliteit van het te realiseren bos of type natuur.

4. Consequenties voor het proces van indienen en beoordelen

In de oorspronkelijke opzet van het NPLG zou het gebiedsprogramma de stabiele basis vormen voor de maatregelpakketten. Eens in de vier jaar zou het gebiedsprogramma worden herzien en een aantal keer per jaar zouden provincies de mogelijkheid hebben om aanvragen voor Rijksbijdragen voor de uitvoering van maatregelpakketten in te dienen bij het Rijk. Wanneer gekozen wordt voor een beoordeling van onderdelen van het gebiedsprogramma's heeft dat gevolgen voor zowel het werk- als het toetsproces bij provincies en Rijk. Naast maatregelpakketten als te ontwikkelen en te

¹ Boezeman, D., Silvius, B., Vink, M., Kuindersma, W., Breman, B., Hoogvliet, M., Van den Roovaart, J. (2024). Ex ante analyse Nationaal Programma Landelijk Gebied: Provinciale programma's en Rijksmaatregelen. (Rapport). PBL. pbl-2024-ex-ante-analyse-nationaal-programma-landelijk-gebied-5411_0.pdf

beoordelen inhoud kunnen er dus ook periodiek aanvullende onderdelen van een gebiedsprogramma worden beoordeeld. In de komende periode zal dit nader worden uitgewerkt. Het Rijk zal in samenwerking met provincies, gemeenten en waterschappen deze werkwijze in 2026 evalueren.

Dit Addendum bij de [handreiking voor de gebiedsprogramma's NPLG](#) is een uitgave van: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties mei 2024